

tepaV

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı

Toplum, İktisat ve Çevre Üçgeninde Karar Vermek

Selçuk SERTESEN

19 Şubat 2016

10. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu

Küresel gündem karmaşıklaşıyor bir yandan da kapsayıcı hale geliyor

- Meseleler çok boyutlu (toplumsal, iktisadi ve çevresel), çok aktörlü, belirsizlikler yüksek
  - İklim değişikliği
  - Mülteci akımları
  - Etkileri hızla yayılan ekonomik krizler
  - Küreselleşen güvenlik sorunları
  - Her meselenin kendine özgü, farklı boyutları var
- Gelişmiş/az gelişmiş ülkelerin gündemleri yakınsıyor
  - G20 Zirvesi
    - Yeşil büyüme, kapsayıcı büyüme
  - BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

Küresel sorunların çözümünde bir aktör sorunu var

- Küresel aktörler yeterli etkiye sahip değil
  - Ülkeler ağırlıklarını koruyor
- Ulusal aktörleri küresel meselelere odaklamak zor (kolektif eylem sorunu)
  - Yaptırımlar, teşvikler, koordinasyon
- Sorunun ölçeği büyüdükçe katılım zorlaşıyor

Örneğin, İklim Rejimi: Çok aktör, çok düzey, çok araç!

beta

Connections

Capacity building

Technology

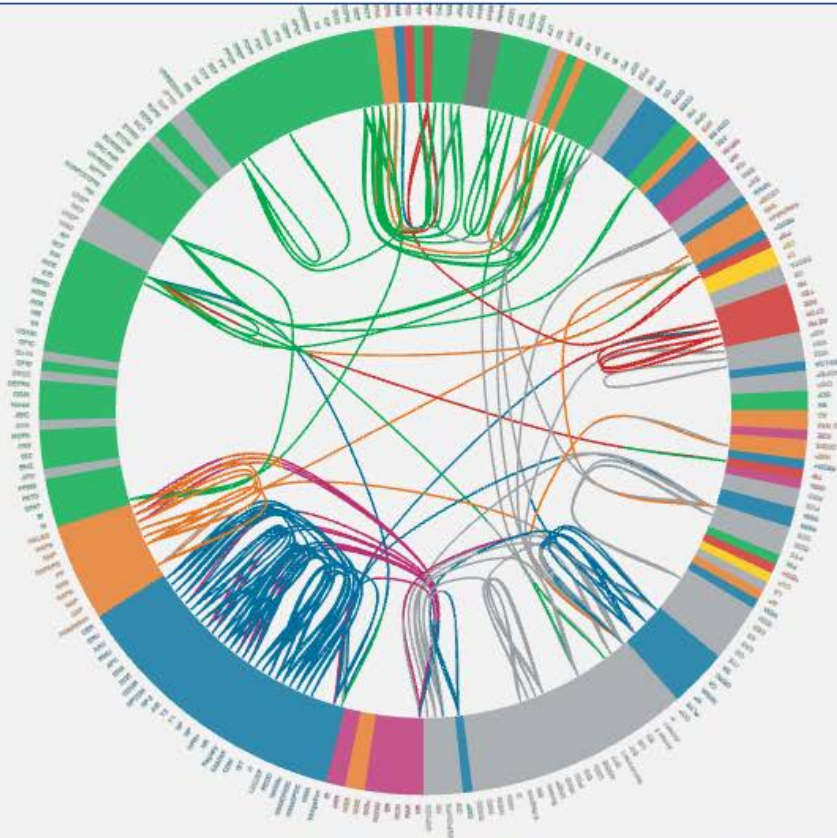
MRV

Finance

Adaptation

Mitigation

Other

View in UNFCCC colours

View in Climate Map colours

Objects

Types

Bodies

Themes

A

AAU

Assigned Amount Units (AAU)

ABTM

Advisory Board Technical Mechanism

AC

Adaptation Committee

ADB

Asian Development Bank

ADP

Ad Hoc Working Group on the Durban Platform for Enhanced Action

AF

Adaptation Fund

AFB

Adaptation Fund Board

AFC

Adaptation Fund Contribution (25)

AFD

Agence Française de

Öte yandan politika araçları çeşitleniyor

■ Küresel düzey:

→ Önce bildirgeler, kararlar vardı

- 1972 Stockholm Konferansı, 1992 Rio Konferansı

→ Sonra hedefler/göstergeler konmaya başlandı

- Binyıl Kalkınma Hedefleri-yoksulluk ve az gelişmiş ülkeler odağı

→ Şimdi karmaşık bir iklim rejimi var

→ Aynı zamanda stratejik bir bakış açısıyla ve kapsayıcı içeriğiyle Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri var

■ Yerel düzey:

→ Proje aşamasında çevresel etkileri minimize etmek: ÇED

- 1970'ler, Amerika

→ Proje, plan, program ve politika düzeylerini oluştururken bir karar verme aracı olarak kullanılan SÇD, SD

- 2004 AB «SEA Direktifi»

- Bizde de SÇD Yönetmeliği çalışmaları başladı

Bir yandan kuramcılar da arayış içerisinde

- Mevcut kuramlar küresel iktisadi, çevresel ve toplumsal dışsallıkları açıklamakta yetersiz kalıyor
- Her geçen gün daha fazla iktisat-çevre odaklı ihtilaflarla karşılaşyoruz
  - İktisadi menfaatler ve gereklilikler için
    - Yerel yaşam kalitesi kaybına ne kadar katlanılabilir?
    - Çevre ne kadar kirletilebilir?
    - Bugünün tercihleri gelecek nesilleri ne kadar etkiler?
- Neoklasik iktisadın araçları, yöntemleri bu tür sorulara cevap vermekte yetersiz kalıyor
  - Seçimlerimizi sadece milli gelir gibi iktisadi göstergelere dayandırdığımızda ihtilaflara kalıcı çözümler üretmemiz mümkün değil
    - Refah, yaşam kalitesi ve nesiller/sınırlar arası etkiler göz ardı ediyoruz
  - Farklı boyutları ve etkileşimleri içeren göstergeler bütünü ve bunların karar alma sürecinin bir parçası olması öneriliyor
  - Dayanıklılık ve Sürdürülebilirlik söylemi benzer arayışlar üzerine oturuyor
    - Uyum kapasitesi geliştirme, şoklara hazırlıklı olma
    - İktisadi, toplumsal ve çevresel açıdan topyekûn gelişme
    - İkisi de meselelerin doğasındaki karmaşaya vurgu yapıyor

Çözüm için yerel/bölgesel düzey çok önemli

- Rize'de HES'ler, Manisa Yırca'da termik santral, Artvin Cerattepe'de maden sahası
- Kimin önceliği daha öncelikli?
  - Ulusal enerji gereksinimi vs yerel halkın yaşam kalitesi
  - Bir yandan gelecek nesilleri korumak adına yenilenebilir enerjiden faydalanmalıyız
  - Tek bir doğruya ulaşmak çok güç
- Uzlaşma, karşılıklı ikna, faydanın paylaşımı, telafi yöntemleri, veri ve karar araçlarının geliştirilmesi
  - Yani «çare iyi yönetim»
  - Bugün bu araçları kullanmadığımız ortada

Mekan-sektör ilişkisini güçlendirmeliyiz

- Örneğin ülke düzeyindeki Ulaşım Master Planı'nı ve Mekansal Gelişme Stratejisi'ni ayrı süreçler halinde yürütmemeliyiz
- Ulusal Mekansal Strateji Planı deneyimi
  - Analitik araçlarımız yetersiz, süreç devam etseydi SÇD yöntemini uygulamayı deneyecektik
- Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi ve Bölgesel Gelişme Komitesi çok değerli adımlar
- Bölge düzeyindeki planlarımız sektör mekan ilişkisi ve aktör uyumu anlamında geliştirilmeli
  - Aynı mekan için hem ÇDP, hem bölge planı, hem Bütünleşik Kıyı Alan Yönetim Planı üretiyoruz
  - Onlarca farklı plan türümüz var. Doğal ve kültürel koruma, OSB gelişimi, kıyı yönetimi vs
- Etki değerlendirmesi alanında da ÇED'in ötesine geçmeliyiz

Üç oturum, üç temel soru

- Toplumsal, iktisadi ve çevresel öncelikleri uyumlaştırma kapasitemizi nasıl geliştirmeliyiz? Türkiye'ye özgü bir tartışma biçimi nasıl kurulmalı?
- Ülkemizin de uygulamaya koymayı amaçladığı stratejik çevresel değerlendirme uygulamalarının dünya örnekleri bize temelde neler öğretiyor?
- Türkiye'nin önümüzdeki dönemde gündemine alacağı stratejik çevresel değerlendirme uygulamasının hayata geçirilmesindeki temel zorluklar, ihtiyaçlar neler olabilir?